

CIRCULAȚIA CALENDARELOR RELIGIOASE ÎN ZONA REGHINULUI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Antonina Silvia FRANDEȘ (ANDONE), PhD Candidate,
„Petru Maior” University of Tîrgu Mureș

***Abstract:** During the inter-war period, the villages around Reghin achieved great progress in their activity of the masses cultural enhancement, common work of school through its teachers, of cultural associations but also of Church as a spreader of the written word among peasants. The religious calendars existing in the area were looked upon as primers by some, or as a source of moral, religious, esthetic and cultural formation, generally speaking, by others. Their encyclopaedic content ensured great popularity. The alternation of literary issues with those practical and informative was a strategy of initiating the peasants, mostly ignorant, in the cultural area. Our efforts of reconstituting the calendars' spreading in the area revealed calendars produced by The Orthodox and Greek-Catholic Churches, with a prevalence of those printed in Cluj and Blaj. Nowadays the number of these journals is very low. Most parish libraries are no longer possessing calendars. One can find them in private collections, inherited within family or collected from peasants' houses by some old books lovers. The documents, found in the Archives of the Diocesan Center in Cluj and in the National Archives of Alba county, helped us gathering information regarding acquisition and distribution of calendars around Reghin. From the ecclesiastic mail we can figure out a sort of feed-back after reading the calendars, this way being able to conclude upon the impact the journals had on readers in the villages.*

***Keywords:** inter-war, religious calendars, Reghin area, calendars' spreading, cultural impact*

Satele din zona Reghinului au parcurs în perioada interbelică o etapă esențială în demersul de ridicare culturală a maselor populare, lucrare comună a școlii prin dascălii săi, a asociațiilor culturale dar și a Bisericii ca propagatoare a cuvântului scris în rândurile țăranilor.

Grigore Ploeșteanu, făcând referire la rolul și circulația presei în spațiul mureșean, consideră că aceasta „a răspuns nevoilor spirituale ale

românilor, iar tipărirea calendarelor le-a pus la îndemână o lectură folositoare.”¹

Calendarele religioase prezente în zonă au constituit pentru unii primele abecedare, pentru alții o sursă de formare religioasă-morală, estetică, culturală în general. Conținuturile lor enciclopedice le asigurau o mare popularitate. Alternarea subiectelor literare cu cele practice și de informare era o strategie de inițiere a țărănimii, în bună parte ignorantă, în sfera culturală.

Eforturile de reconstituire a circulației calendarelor în zonă au scos la iveală calendare emise de Biserica ortodoxă și greco-catolică și baptistă remarcându-se o predominanță a periodicelor tipărite la Cluj și Blaj.

În prezent numărul exemplarelor care se mai păstrează este foarte redus. Bibliotecile parohiale nu mai au, în marea lor majoritate, în inventare astfel de periodice. Ele se mai regăsesc în unele colecții particulare, moștenite în familie sau adunate de prin casele sătenilor de către vreun pasionat al cărții vechi.

Cercetările întreprinse au fost mult îngreunate de faptul că aceste periodice nu se mai păstrează în prezent în arhivele protopopiatelor și parohiilor din zonă. Din mărturiile unor preoți am dedus că în perioada comunistă, din dorința de a șterge din memoria colectivă informații referitoare la cultul monarhiei în special, calendarele interbelice au fost adunate și distruse. Scopul acestei acțiuni a fost mușamalizat sub binevoitoarea intenție de a păstra aceste publicații la protopopiate sau la secția „Periodice” a Bibliotecii Județene Mureș. Din păcate acestea nu au mai ajuns în niciunul din locurile menționate.

Documentele din Arhiva Centrului Eparhial Cluj și de la Arhivele Naționale Alba au contribuit la completarea informațiilor privitoare la modul de achiziție și distribuție al calendarelor în zona Reghinului. Din corespondența ecleziastică extragem și un soi de feedback al lecturării calendarelor, așadar putem emite concluzii referitoare la impactul periodicelor asupra cititorilor de la sate.

Informații cu privire la circulația Calendarului „Clujul românesc” de pildă din anul 1924 avem din scrisoarea administratorului protopresbiterial Ioan Sălăgean din Reghin. Acesta raportează, ca răspuns la Ordinul diecezan nr. 5280/ 1923, modalitatea de distribuție a

¹ Grigore Ploșteanu, *Abonații mureșeni la presa românească în anul 1883 în Reghinul cultural, studii și articole*, IV, 1999.

calendarelor prin preoții parohi după cum urmează: Cașva - 5 bucăți, Deda - 10, Filea - 12, Hodac - 10, Ibănești - 10, Idicel pădure - 9, Idicel-sat - 31, Luieriu - 8, Aluniș - 10, Pietriș-Dumbrava - 10, Răstoșnea - 10, Râpa de sus - 10, Râpa de jos - 10, Săcal - 10, Toplița - 10, Urisiu - 10, Muierău - 10, Potoc - 10, Stânceni - 15.²

Erau și cazuri când calendarele au trebuit returnate, ele negăsindu-și cumpărători în zonă. Protopopul Dumitru Antal al Reghinului cere Consistoriului diecezan Cluj să accepte returnarea a patru calendare de la Hodac și a două calendare de la Râpa de jos, motivul fiind întârzierea sosirii calendarelor în parohie, timp în care sătenii și-au procurat alt tip de calendare. Cu altă ocazie, tot din aceeași sursă aflăm că unele parohii aveau restante la plata calendarelor. Este vorba de parohiile Aluniș, Hodac, Idicel sat, Lunca bradului, Râpa de sus, Râpa de jos, Săcal. Explicația ar putea fi prețul mare al calendarului în comparație cu puterea de cumpărare a sătenilor.

Deși angajați în această amplă campanie de culturalizare a maselor, pentru unii preoți sarcina distribuirii calendarelor era o obligație de serviciu împovăraătoare, mai ales că de multe ori costul calendarelor era reținut cu anticipație din salariile preoțești. Protopopul Dumitru Antal al Reghinului expune această stare de fapt în felul următor: „Exemplarele returnate imediat le-am trimis acelor preoți cari s-au arătat harnici în vânzarea celor distribuite de la început. În acest fel nu va rămâne nici un exemplar nevândut, cu deosebirea și totodată și rugămintea de a lăsa în grija noastră încasarea prețului calendarelor și a nu face detrageri anticipative din salariu, partea cea mai simțitoare a fiecărui funcționar public și ca atare și a preoțimii noastre, neîndestulită cu salariul ce-l primește.”³

O altă cale de reconstituire a circulației calendarelor în zona Reghinului sunt colecțiile particulare. Datorită unor oameni iubitori de carte, profund legați de valorile creștine și naționale, câteva exemplare din calendarele interbelice au supraviețuit.

Astfel pe Valea Superioară a Mureșului, la Stânceni, s-au păstrat de către Dumitru Buruș următoarele calendare: *Calendarul „Lumea ilustrată” pe anul 1924* (București, Editura Librăriei Ig. Hertz); *Calendarul poporului creștin pe anul 1930* (Arad, Tipografia „Atheneum” L. Bloch); „*Clujul*

²Arhiva Centrului Eparhial Cluj, 105, III, 188/923, *Calendarul diecezan 1924*.

³Arhiva Centrului Eparhial Cluj, 3358 II 283/924, *Calendarul pe 1925*.

românesc”, *calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1925* (Cluj, Institutul de arte grafice, editură și librărie „Cartea românească” S.A.); *Calendar pe anul 1934* (lipsesc copertile, dar în urma analizei deducem a fi un exemplar din *Calendarul foii „Lumina satelor”*, tipărit de Oastea Domnului; *Calendar Ortodox pe anul 1926*; „*Fraternitate*”, *Calendarul tineretului român pe anul 1941* (Budapesta, Ediția Intreprinderii Centrale de Presă); *Calendar pe anul 1947*; *Calendarul satului pe anul 1940* (Cluj, Editura „Gazeta satului”); *Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1930* (Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane).

La Vătava încă mai există un exemplar din *Calendarul creștinului de lege răsăriteană pe anul comun 1947* (Cluj, Editura Episcopiei Ortodoxe Române).

La Reghin, în colecția domnului Ilie Frandăș, am găsit un număr de patru calendare, adunate în decursul timpului de pe Valea Gurghiului: *Calendarul gazetei „Foaia noastră” pe anul 1943* (Timișoara, B-dul Tache Ionescu, nr.22); *Calendar pe anul 1942*; *Calendarul dela Blaj pe anul 1928, 1947* (Blaj, Tipografia Seminarului); *Calendarul „Foaia noastră” pe anul 1935* (Cluj, Tipografia Națională S.A.)

Calendarul dela Bixad pe anul Domnului 1940 (Mănăstirea Bixad, Editura Tipografiei Ordinului Sf. Vasile), *Calendarul pe anul 1943*, *Calendarul ziarului „Tribuna” pe anul 1942*, *Almanahul tineretului român 1943* (Tipografia „Grafika” Nagyvárad), *Calendarul „Vieța creștină” pe anul 1948* (Cluj, Editura „Vieța creștină”) le-am descoperit în biblioteca personală a pr. Vasile Chiorean de la parohia Reghin-Ierņuțeni.

La parohia Bistra Mureșului s-au păstrat din intervalul periodic 1918-1948, următoarele calendare: „*Clujul românesc*”-*Calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anii 1926, 1930, 1931, 1933, 1934, 1936, 1937* (Cluj, Tiparul Tipografiei Eparhiei Ortodoxe Române) și *Calendarul creștinului de lege răsăriteană pe anii 1942, 1943, 1947, 1948* (Cluj, Editura Episcopiei Ortodoxe Române).

Crâșnicul bisericesc Toderuț Ioan din satul Logig a lăsat fiului său Andrei câteva calendare : *Calendarul dela Blaj pe anii 1937, 1938 și 1948*. Din aceeași sursă am aflat că după 1948, trecând la credința ortodoxă, s-au abonat la calendarele ortodoxe tipărite la Cluj. Acestea însă nu mai fac obiectul acestui studiu, depășind perioada anterior stabilită.

Preotul pensionar Muntean Vasile, fost paroh în Parohia Ortodoxă Orșova, comuna Gurghiu, mai păstrează în biblioteca personală câteva exemplare interbelice, într-o formă incompletă: *Calendarul creștinului de*

lege răsăriteană pe anul comun 1943 (Cluj, Editura Episcopiei Ortodoxe Române Kolozsvár; pe copertă este trecut numele proprietarului – Moldovan Cirilă), *Calendarul de la Bixad* (în acest caz lipsind copertile, am dedus din articolul *Un cuvânt la început de an* că publicația a fost tipărită la un interval de timp de 14 ani de la înființarea publicației – adică în 1933- deci în 1947; a aparținut lui Dunca Nicolae), *Calendar pe anul 1943* (după conținut și ilustrații este cu certitudine un calendar greco-catolic, însă neavând coperti, deducem că aparține Eparhiei greco-catolice de Cluj-Gherla; proprietar – Cotta Zaharie), *Calendar pe anul 1941* (după însemnările găsite, calendarul a aparținut Anuței Dan din satul Orșova, comuna Gurghiu; conținutul său este în întregime religios, asemănător cu cel al *Calendarului* tipărit de *Tribuna Ardealului* și cuprinde articole semnate atât de autori greco-catolici (canonicul Nicolae Pura, dr.Chitta Iulian,pr. Pompeiu Onofreiu) cât și ortodocși (pr. Viorel Bujoreanu, pr. Florea Mureșanu) și din Oastea Domnului (pr.Vladimir Popovici, Traian Dorz, I. Marini); *Calendarul dela Bixad pe anul Domnului 1948* (Satu Mare, Tipografia Ord. Sf. Vasile, Mănăstirea Bixad), *Calendarul săteanului, calendar pe anul comun 1938* (Sibiu,Tiparul și editura lui Krafft & Drotleff S.A; exemplarul a aparținut lui Chiorean Iacob din Orșova).

Matei Zaharie din satul Ibănești deține un calendar incomplet al Astei din anul 1936 (identificarea s-a făcut după conținut și după însemnarea de pe o filă a calendarului).

Analizând lucrurile putem desprinde câteva aspecte relevante.În primul rând remarcăm o mare varietate de calendare în zonă, nu doar cele emise de Biserică și nu doar din spațiul transilvan.

Preocupați de soarta sătenilor au fost și redactorii „Gazetei săteanului” din Cluj, oameni care nu și-au uitat obârșiile odată ajunși intelectuali în oraș, ci dimpotrivă au simțit că trebuie să se dedice ridicării culturale a celor din mijlocul cărora s-au ridicat. Imboldul creator s-a născut din conștientizarea unei stringente nevoi de cultură dar și din sentimentele nostalgice ale autorilor pentru satul natal: „Undeva , departe, în vâltorile vieții de oraș, un grup de tineri și-au amintit într’un rând de cei de acasă.Ochii lor au revăzut, pentru o clipă, cerul albastru și drag al satului părăsit cu ani în urmă, chipul lor s’a înseninat la aducerea aminte a copilăriei petrecute în tovărășia holdelor de aur, a apelor, a codrilor sau a munților de odinioară.Sufletul lor a tremurat regăsindu-se, o clipă, proaspăt și dogoritor de viață ca în anii începutului.Și pentru că depărtarea, uneori deosebit de mare, i-a împiedicat să se afle în mijlocul

alor lor,și-au înfrățit gândurile și dorurile, trimițându-le, pe calea aceasta a scrisului, tuturor celor dragi rămași acasă...”⁴

Demersul lor a culminat cu editarea în 1940 a unui calendar, fapt asumat ca pe o datorie a oricărei *foi* destinate poporului și considerat un mijloc valoros de răspândire a culturii în rândul maselor: „Este cel dintâi calendar ce vi-l aducem.Ne-am străduit să vă facem un dar de preț.Voi, cetitori, veți socoti măsura în care am izbutit”.⁵

Nu cunoaștem exact modul de achiziționare a acestui calendar în zona Reghinului, dar presupunem că cei interesați fie îl găseau în librării sau direct de la distribuitori din sat care puteau fi primarul, agronomul, reprezentanți ai diferitelor societăți sau ai sectelor religioase.Supoziția este susținută de documentele⁶referitoare la distribuirea calendarelor religioase din care aflăm că în sate se distribuiau calendare din mai multe surse și exista chiar o concurență a desfacerii lor în timp util. Cei care întârziu rămâneau cu ele nevândute.

În zonă au ajuns până și calendarele baptiste. Dovadă stă *Calendarul poporului creștin pe anul 1930*, editat la Arad, aflat în prezent în posesia lui Dumitru Buruș din Stânceni, creștin ortodox. Achiziționarea și lecturarea unui calendar sectar (pentru că există note de lectură pe coperta calendarului), ne fac să credem că unii săteni nu făceau diferența între calendare atâta vreme cât conținutul era asemănător: partea calendaristică, date referitoare la Casa Regală a României, parte literară, consemnarea târgurilor, reclame.Existau însă și elemente clare de propagandă religioasă baptistă prin prezentarea frunțașilor bapțiști din țară și de peste hotare și prin articole precum:*Cultul baptist, Convertire orizontală și verticală, De ce îți este lipită inima mai mult?*Lecturarea unor astfel de materiale de către credincioșii ortodocși putea să satisfacă curiozitatea lor pentru doctrina sectelor și să fie considerată de acestea din urmă o victorie pe tărâmul prozelismului religios.Totuși, dacă ne orientăm după notele de lectură, acestea indică unele pagini în care este pomenit Patriarhul Miron Cristea în calitate de regent al Regelui Mihai (p.32), meditații pe tema efemerității vieții bazate pe cuvintele eminesciene „rupi o filă din calendar, rupi o zi din viață!” (p.50) și *Maxime din școala vieții* (p.79).Devine evident astfel că cititorul are repere

⁴*Cuvânt de început* în *Calendarul satului pe anul 1940*, Editura „Gazeta satului”Cluj, p.3

⁵idem

⁶Arhiva Centrului Eparhial Cluj, 105 III 188/923, *Calendarul diecezan 1924*.

în orientarea sa religioasă și este puternic atașat de ideea de regalitate. După propriile-i mărturisiri a păstrat calendarul până astăzi datorită informațiilor și ilustrațiilor legate de Casa Regală a României.

Răspândirea calendarelor greco-catolice se făcea prin intermediul poștei pe bază de abonament. Elocventă în acest caz este știrea din „Unirea poporului” din anul 1925: „Calendarul dela Blaj e sub tipar de mult și acuș va fi gata, așa că peste puține zile vom începe trimiterea lui la poștă. Nădăjduim să fie unul dintre cele mai frumoase calendare din acest an. Cei care doresc să-l aibă, să nu întârzie a-l cere încă de pe acum, să nu se întâmple ca anul trecut, când peste 3000 de abonați întârziți, au rămas fără de el, că se trecuse tot, încă înainte de a ieși dela tipar”⁷. De aici deducem interesul ridicat manifestat de cititori pentru astfel de tipărituri, precum și preocuparea redactorilor de a alcătui calendare cât mai interesante și cât mai atractive pentru publicul cititor.

Cei care intermediau între cititorii de rând și redacția „Unirii poporului” erau preoții greco-catolici, fapt pe care îl aflăm, din aceeași sursă, prin intermediul unei reclame. Nu e de mirare că cererea pentru calendare era atât de mare atâta vreme cât li se făcea o prezentare elogioasă și amănunțită. Erau oferite informații atât despre condițiile grafice de excepție (copertă și ilustrații în trei culori) cât și despre conținutul bogat („Pe lângă partea, de calendar cu sărbătorile, cu mersul vremii și cu tipicul slujbelor bisericești, mai cuprinde foarte multe pagini cu poezii, povești, glume, povește economice și sfaturi gospodărești, scrise toate de oameni cu peana măiastră. La partea hazlie minunatele pățanii ale lui Niță Zdrenghia...”⁸) Se precizează și prețul diferențiat al calendarelor: 35 de lei pentru calendarul cu șematism destinat clerului și 20 de lei pentru calendarul fără șematism adresat poporului. Observăm că redacția „Unirii poporului” a luat în considerare faptul că oamenii de rând nu erau interesați de șematism și au optat pentru o variantă simplă de calendar și evident mai ieftină.

Acest aspect a fost dezbătut și în cazul calendarului „Clujul românesc”, unii preoți plângându-se de prețul mare al calendarelor și de faptul că avea un conținut prea oficial. Însă, în cele din urmă, redacția nu a schimbat nimic, preferând să rămână un singur model de calendar cu

⁷Tuliu Maior, *Știrile săptămânii în Unirea poporului*, nr.46, an VII, Blaj, 1925, p.3.

⁸Reclamă în *Unirea poporului*, nr.46, an VII, Blaj, 1925, p.4

șematism pentru toate categoriile de cititori. Această alegere nu a fost însă cea mai avantajoasă.

În aceeași pagină publicitară cititorii sunt informați și despre alte avantaje ale achiziționarea calendarelor care arată o bună strategie de marketing pentru acele vremuri: la comandarea a 20 de calendare se primea unul gratuit iar taxele poștale erau suportate de redacție.

Însă sfera de distribuție era mult mai largă, calendarele găsiindu-se și în librării și la „boltași” (vânzători) la prețuri mai mari.

Despre distribuirea *Calendarului dela Blaj* în zona Reghinului nu s-au găsit documente, însă protopopul Arition Popa raportează către Tipografia Seminarială Blaj distribuirea Șematismelor (adică a calendarului cu șematism) în localitățile arondate. Este vorba de 40 de localități aparținătoare protopopiatului Reghin: Adrian, Apalină, Beica de Jos, Beica de Sus, Breaza, Căciciu, Cașva, Chiheriul de Jos, Chiheriul de Sus, Chinar, Comori, Dumbrava, Filpișul mare, Glăjărie, Gurghiu, Habic, Hodac, Jabeșița, Ibănești, Iernuțeni, Maiorești, Mura mare, Mura mică, Nadășa, Orșova, Petelea, Poarta, Reghin I, Reghin II, Râpa de sus, Săcalul de pădure, Sânmihaiul, Solovăstru, Siseni, Șerbeni, Teleacul, Toldal, Urisiul de Jos, Voivodeni.⁹ Dacă preoții din parohiile amintite primeau calendarul cu șematism, atunci cu siguranță și calendarele pentru mireni circulau în aceste localități.

În general calendarele aduceau o mare varietate de informații de interes general precum și „parte literară” culeasă sau scrisă cu scopul precis de a fi folosite de maselor largi de cititori, îndeobște rurali. În urma lecturării calendarelor putem spune că țărani învâțau multe lucruri utile pentru activitatea lor cotidiană, practică, căci găseau aici date privitoare la prognoza meteo pe întregul an calendaristic în detaliu, fapt extrem de important pentru oamenii de la sate a căror viață gospodărească era dependentă de vreme. De exemplu pentru luna ianuarie a anului 1925 apare: „Din 1-9 frig, vifor și ger; 10 nor; 11-18 moină și vânt; 14-15 vifor cu zăpadă; 16-17 ger; 18-23 moină și vânt; 24-25 senin și vânt; 26 moină; 27-29 zăpadă; 30-31 moină.”¹⁰ Același mod prezentare îl găsim și în *Calendarul „Lumina Satelor” 1930*. În altele precum *Calendarul poporului*

⁹DJAN Alba, *Fondul: Tipografia Seminarului Blaj, Tractul Reghinul – Sășesc. Evidența lucrărilor difuzate și a sumelor încasate, 1906-1938*.

¹⁰*Vremea în Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1925, anul III, Cluj, Institutul de arte grafice, editură și librărie „Cartea românească” S.A., Sucursala „Cosânzeana”, p.21.*

creștin pe anul 1930,țăranilor li se oferă un program al activităților gospodărești în concordanță cu prognoza meteo a fiecărei luni precum și îndemnuri de mare preț reunite sub genericul *Sfaturi economice*": La câmp: Lucrul cel mai de seamă este secerișul, căratul și treeratul. Când s'a isprăvit cu secerișul și ai nițică vreme ară și grapă miriștea.În grădină: Scoatem ceapa și în locul ei sădim ridiche de lună.Să curățim frunzele curechiului (varză) de viermi. În vie săpăm a treia oară , legăm și tundem. În coșnițe ne uităm dacă roiul are matcă, dacă n'are îi vom da.

Trimite abonamentul la reviste pe jumătate de an înainte.

Învață-te a-ți plăti gazeta înainte. Prin luminarea minței se înalță omul. Nu pierde vremea. Ce poți face astăzi nu lăsa pe mâne.

Banii dați pentru cărți și reviste bune, sunt ca sămânța, aduc rod bogat."

¹¹Pe aceeași linie merge și *Calendarul Satului pe anul 1940*,însă mult mai în detaliu, aici apărând și sfaturi pentru gospodine.Reproducem un fragment din rubrica *Calendarul plugarului pe Noiembrie* : „Ziua e scurtă: ploile mocnite de toamnă nu prea dau voie să calci pe cărările desfundate. Începe viața de casă. Fusul sfârâie; stativele țcănesc, iar când sara se lasă, în jurul lămpii prinde a avea tot mai multă cătare, *Calendarul Satului* cu toate cele bune cuprinse în el.”¹²Desprindem în acest fel ideea că citirea calendarelor era o cutumă deja integrată în viața sătenilor.

În *Calendarul creștinului de lege răsăriteană pe anul 1947*,găsim și o prognoză meteo bazată pe un amalgam de înțelepciune ancestrală cu elemente din credințele populare.De pildă menționăm ce apare sub titlul *Vorbe din bătrâni* pentru luna decembrie: „De se arată multe găște sălbaticе și iepurii se apropie de sat va fi iarnă grea. Decemvrie, gerosla început, ține gerul 10 săptămâni.Moș Crăciun zăpădos prevestește an mănos.De va fi Crăciun ploios, vor fi Paștile friguroase.Indreea geros aduce an mănos.Ochii stăpânului îngrașă vitele”.¹³Se remarcă utilizarea în același context a ambelor denumiri pentru luna decembrie – *decemvrie* și *indreea*, arătându-le astfel cititorilor că denumirea populară *indreea* are și un echivalent modern – *decemvrie*, integrându-i pas cu pas în sfera civilizației universale.

¹¹*Sfaturi economice* în *Calendarul poporului creștin pe anul 1930*,Tipografia „Ateneum” L.Bloch, Arad, p.16.

¹²*Calendarul Satului pe anul 1940*, Editura „Gazeta satului”, Cluj, p.36.

¹³*Calendarul creștinului de lege răsăriteană pe anul 1947*,Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Cluj,p.31

Pe de altă parte, toate calendarele, fără excepție, promovează casa regală, dezvoltând un adevărat cult în rândurile cititorilor rurali. Materialele variază de la prezentarea familiei domnitoare la articole comemorative ale Regelui Ferdinand, aspecte din timpul vizitei suveranilor români la Varșovia ori din anii copilăriei Regelui Mihai. Sărbătorilor din familia regală li se acordau importanța cuvenită fiind menționate alături de sărbătorile naționale și de sărbătorile legale. Nu lipsesc nici fotografiile membrilor Casei regale dezvăluind amănunte interesante din viața acestora: „M. Sa Regele Mihai I încercând tainele slovelor”¹⁴, „M. S. Regina Maria și Domnița Ileana în Castelul Bran lângă Brașov”¹⁵, „Familia regală așteptând sosirea coșciugului Eroului Necunoscut”¹⁶, „M. S. Regele cu Principele Mihai”, „M. S. Regina cu Principele Mihai”¹⁷. În majoritatea fotografiilor Regina Maria poartă costum tradițional românesc, pe care îl aprecia pentru unicitatea și frumusețea aparte, fiind astfel și mai aproape de valorile satului românesc.

Partea literară sta sub același semn al diversității. Cititorii se puteau pune la curent cu ultimele știri naționale și internaționale dar aveau la dispoziție și un bogat material pe teme religioase, istorice, economice, medicale sau politice. În multe calendare predominau cele religioase, care pledau pentru apărarea preceptelor morale în viața cititorilor. Putem exemplifica cu câteva titluri: „Rugați-vă și lucrați!”¹⁸, „Munca și suferința”¹⁹, „Poartă-te cum ți-e numele”²⁰, „Ascultarea Sfintei Liturghii”²¹, „Valoarea religiei”²² ș.a. Creațiile literare cel mai frecvent întâlnite sunt poezii religioase („Rugăciune”²³, „Trăim vremuri biblice”²⁴,

¹⁴Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1930, anul IV, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, p.36.

¹⁵Calendarul „Lumea Ilustrată” pe anul 1924, Editura Librăriei Ig.Hertz, București, p.79.

¹⁶ Idem, p.71.

¹⁷Idem, p.96-97.

¹⁸Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1930, anul IV, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, p.35

¹⁹Calendarul poporului creștin pe anul 1930, Tipografia „Ateneum” L.Bloch, Arad, p.60.

²⁰Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1934, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, p.48

²¹Calendarul dela Blaj pe anul visect 1948, anul XXV, Tipografia „Grafica” Oradea, p.60

²²Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1933, anul XI, Cluj, Tiparul Tipografiei Eparh. Ort. Rom., p.33.

²³Calendarul dela Blaj pe anul comun 1938, anul XV, Tipografia Seminarului Teologic, Blaj, p.71

„Credința, Nădejdea și Iubirea”²⁵, „De-ai veni, Doamne”²⁶ etc.) și povestirile moralizatoare („Mamă fără inimă”²⁷, „Visul boierului”²⁸, „Dumnezeu și învățatul Negoită”²⁹, „Judecata”³⁰, „Apa vieții”³¹ și multe altele).

Putem deci concluziona că impactul asupra cititorilor nu putea fi decât benefic, calendarele alături de gazete constituind cele mai la îndemână mijloace scrise de informare și formare a oamenilor din mediul rural. Ele au jucat un rol primordial în viața de zi cu zi a țăranilor, prin sfaturile practice oferite dar și în orientarea spirituală, în granițele moralității creștine și în cultul valorilor tradiționale și naționale.

Iar în ce privește răspândirea, circulația calendarelor în zona Reghinului, tindem să credem, așa cum afirma Grigore Ploeșteanu că presa în general, cea religioasă în special, „a avut o mult mai largă audiență decât indică numărul abonaților, mulți cititori nedispunând de o situație materială care să le permită abonarea diferitelor periodice.”³²

Bibliografie

Arhive:

- Arhiva Centrului Eparhial Cluj;
- DJAN Alba;

Periodice:

- *Calendarul „Lumea Ilustrată” pe anul 1924*, Editura Librăriei Ig.Hertz, București;

²⁴*Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1934*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, pp.54-55.

²⁵*Calendarul dela Bixad pe anul Domnului, 1940*, Tipografia Ord. Sf. Vasile, Mănăstirea Bixad, p.83-85.

²⁶*Calendar pe anul 1943(lipsesc copertile)*, p.44.

²⁷*Calendarul dela Bixad pe anul Domnului, 1940*, Tipografia Ord. Sf. Vasile, Mănăstirea Bixad, p.64-72.

²⁸*Idem*, p.90-92.

²⁹*Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1933*, anul XI, Cluj , Tiparul Tipografiei Eparh. Ort. Rom. , p.93-96.

³⁰*Calendarul Satului pe anul 1940*, Editura „Gazeta satului”, Cluj, pp.130-132

³¹*Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1925*, anul III, Cluj , Institutul de arte grafice, editură și librărie „Cartea românească” S.A., Sucursala „Cosânzeana”, pp.100-102.

³² Grigore Ploeșteanu, *op.cit*, p.89

- *Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1925, anul III, Cluj , Institutul de arte grafice, editură și librărie „Cartea românească” S.A., Sucursala „Cosânzeana”;*
- *Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1930, anul IV, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane;*
- *Calendarul poporului creștin pe anul 1930, Tipografia „Ateneum” L.Bloch, Arad;*
- *Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1933, anul XI, Cluj , Tiparul Tipografiei Eparh. Ort. Rom.;*
- *Calendarul foii „Lumina satelor” pe anul dela Domnul 1934, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane;*
- *Calendarul dela Blaj pe anul comun 1938, anul XV, Tipografia Seminarului Teologic, Blaj;*
- *Calendarul Satului pe anul 1940, Editura „Gazeta satului”, Cluj;*
- *Calendarul dela Bixad pe anul Domnului, 1940, Tipografia Ord. Sf. Vasile, Mănăstirea Bixad;*
- *Calendar pe anul 1943(lipseșc copertile);*
- *Calendarul creștinului de lege răsăriteană pe anul 1947, Editura Episcopiei Ortodoxe Române Cluj;*
- *Calendarul dela Blaj pe anul visect 1948, anul XXV, Tipografia „Grafica” Oradea.*

Articole:

- *Maior ,Iuliu, Știrile săptămânii în Unirea poporului, nr.46, an VII, Blaj, 1925;*
- *Ploeșteanu ,Grigore, Abonații mureșeni la presa românească în anul 1883 în Reghinul cultural, studii și articole, IV, 1999;*
- *Reclamă în Unirea poporului, nr.46,an VII, Blaj, 1925;*
- *Sfaturi economice în Calendarul poporului creștin pe anul 1930,Tipografia „Ateneum” L.Bloch, Arad;*
- *Vremea în Calendarul „Clujul Românesc” – calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului pe anul 1925, anul III, Cluj , Institutul de arte grafice, editură și librărie „Cartea românească” S.A., Sucursala „Cosânzeana”;*

Acknowledgements

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.